

سفال درماني

دکتر علي زاده محمدي

ثمين جوادزاده زاهداني - الهام طوقيان - الهه رحيميان

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه.....
۹.....	مخاطبان کتاب.....
۱۱.....	سفالگری.....
۱۳.....	تاریخچه‌ی سفالگری.....
۱۳.....	سفالگری پیش از اسلام.....
۱۴.....	سفالگری بعد از اسلام.....
۱۵.....	سفالگری و درمان.....
۱۹.....	ابزار کار با گِل.....
۲۰.....	روش‌های ساخت اشیای سفالی.....
۲۰.....	روش انگشتی یا فشاری.....
۲۱.....	روش فتیله‌ای.....
۲۱.....	روش ورقه‌ای یا تخت یا مسطح.....
۲۲.....	روش قالبی.....
۲۳.....	روش چرخ‌کاری.....
۲۳.....	روش‌های تزئین روی بدنه‌ی سفال.....
۲۳.....	روش نقش‌کننده.....
۲۳.....	روش نقش افزوده.....
۲۳.....	روش نقش بریده یا مشبک.....
۲۴.....	روش مُهری.....
۲۴.....	روش قالبی.....
۲۴.....	روش ترکیبی.....
۲۵.....	تمرین بازی با گل.....
۲۷.....	تمرین درخت و لانه.....
۲۹.....	تمرین درخت طوفان‌زده.....
۳۱.....	تمرین بیان فرم و رنگ.....
۳۳.....	تمرین آشنایی با صفات مثبت و منفی.....

۳۵.....	تمرین مجسمه‌ی خانواده.....	۳۵
۳۷.....	تمرین ترس.....	۳۷
۳۹.....	تمرین ماسک گلی.....	۳۹
۴۱.....	تمرین کلاژ خاطرات مثبت.....	۴۱
۴۳.....	تمرین کلاژ خاطرات منفی.....	۴۳
۴۵.....	تمرین خاطرات خاکستری.....	۴۵
۴۷.....	تمرین تابلو آرامش.....	۴۷
۴۹.....	تمرین تصویر مکان امن.....	۴۹
۵۱.....	تمرین پیوندهای عاطفی مثبت.....	۵۱
۵۳.....	تمرین رهایی.....	۵۳
۵۵.....	تمرین ظرف سفالی.....	۵۵
۵۷.....	تمرین ساختن گُل.....	۵۷
۵۹.....	تمرین فصل‌ها.....	۵۹
۶۱.....	تمرین نماد.....	۶۱
۶۳.....	تمرین طرح خلاقانه.....	۶۳
۶۵.....	تمرین آرزو و آینده.....	۶۵
۶۷.....	تمرین حضور در حال.....	۶۷
۷۰.....	تمرین مجسمه‌ی خشم.....	۷۰
۷۲.....	تمرین داستان خشم.....	۷۲
۷۴.....	تمرین کاهش درد.....	۷۴
۷۶.....	تمرین حس اعضای بدن.....	۷۶
۷۸.....	تمرین مواجه شدن با ترس.....	۷۸
۸۰.....	تمرین پشت پنجره.....	۸۰
۸۲.....	تمرین یادآوری.....	۸۲
۸۴.....	تمرین آینه.....	۸۴
۸۶.....	تمرین جشن تولد.....	۸۶
۸۸.....	تمرین داستان جنگل.....	۸۸
۹۰.....	فهرست منابع و مآخذ.....	۹۰
	۳۵ و ۳۶ و ۳۷.....	۷۲
	۳۸ و ۳۹ و ۴۰ و ۴۱ و ۴۲.....	۶۲
	۴۳ و ۴۴ و ۴۵ و ۴۶ و ۴۷.....	۱۶
	۴۸ و ۴۹ و ۵۰ و ۵۱ و ۵۲.....	۳۳

سفالگری

به هنر ساختن و تهیه‌ی اشیایی مانند کاسه، کوزه و به‌طور کلی کپه‌ی ظروف از گل پخته (بدون لعاب) سفالگری گفته می‌شود.

سفال عمدتاً از خاک‌های ثانویه ساخته می‌شود (خاک‌های ثانویه خاک‌هایی هستند که به‌طور مرتب در حال جابه‌جایی و تغییر مکان هستند، لذا دارای خلوص کم‌تر و چسبندگی بیش‌تری هستند و جهت پخت به درجه حرارتی حدود ۹۵۰ یا ۱۰۰۰ درجه‌ی سانتی‌گراد نیاز دارند). مهم‌ترین خاک ثانویه، انواع خاک رس است که بانام علمی Earthen Ware شناخته می‌شوند و رنگ طبیعی آن‌ها از نخودی تا قرمز تغییر می‌کند. اصطلاح انگلیسی سرامیک دقیقاً دارای مفاهیم سفال در زبان فارسی است که از واژه‌ی یونانی Kermose به معنای خاک رس گرفته شده است (دایرةالمعارف صنایع دستی، ۲۰۴).

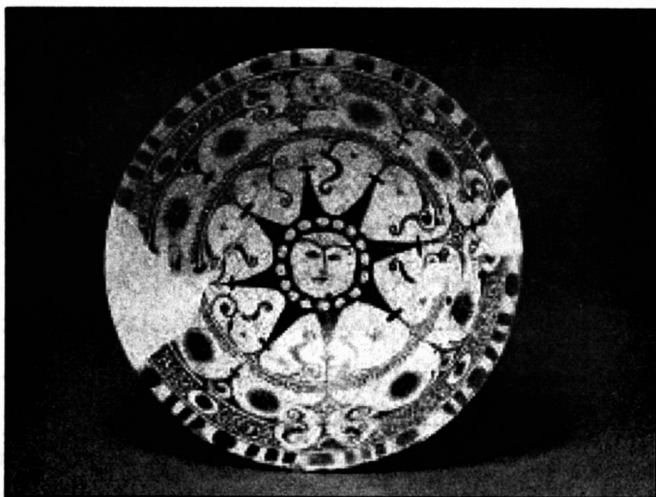
خاک رس به دلیل وجود مقادیر بالایی آهن در آن، به رنگ سرخ است، و به همین دلیل بیش‌تر سفالینه‌ها به این رنگ در ذهن ماندگار شده است.

تاریخچه‌ی سفالگری

سفالگری پیش از اسلام

قدمت هنر سفالگری به تاریخ زندگی بشر بازمی‌گردد. چهار عنصر آب، باد، خاک و آتش درهم آمیخته شده‌اند و هنری را به وجود آورده‌اند که به جرئت می‌توان گفت از کامل‌ترین هنرهاست. مردم ایران به سبب موقعیت خاص جغرافیایی و قرار گرفتن بر سر شاهراه تمدن‌های قدیم، از نخستین و چیره‌دست‌ترین سازندگان اشیای سفالین به شمار می‌رفته‌اند. کهن‌ترین اشیای سفالی به دست آمده در کاوش‌های باستان‌شناسی ایران، آثار کشف شده از گنج دره در استان کرمانشاه و هم‌چنین غار کمر بند در جنوب مازندران است که این سفال‌ها متعلق به هزاره‌ی هشتم (ق.م) هستند.

گرچه خیلی ارتباطی به این کتاب ندارد اما: پروفیسور پوپ در کتاب شاهکارهای هنر ایران می‌نویسد که مدارک موجود قویاً موجب اثبات فرضیه‌های چندین سال اخیر است مبنی بر این‌که کشاورزی و صنایع وابسته یعنی کوزه‌گری و بافندگی از فلات ایران آغاز شده است.

اگر قبل از اسلام از حکومت ساسانیان به عنوان اوج هنر سفالگری نام برده می‌شود، قطعاً پس از اسلام این شکوفایی در دوره صفویه به وجود می‌آید. در این دوران (۹۰۵/۱۴۹۹ ق - ۱۱۳۵/۱۷۲۲ ق) الگوهای هنر ایرانی - اسلامی به نحوی همگون‌تر و در مقیاسی وسیع‌تر به کار گرفته شدند. زیبایی و شکوهمندی طرح، هماهنگی رنگ و ظرافت ساخت در بسیاری از هنرها به اوج کمال رسید. در سفالگری نیز بر اساس سنت‌های گذشته و با برخورداری از تأثیر عثمانی، چینی و اروپایی تحولی تازه پدید آمد. انواع ظروف کوباچه، زرین‌فام، تک‌فام، رنگارنگ و غیره تنوع سفالگری عصر صفوی را نشان می‌دهند.

سفالگری و درمان

هنر به مفهوم متعالی، عرصه‌ی ظهور صورت‌های خیالی و ادراک‌های شهودی ذهن و به مفهوم ظاهری، جلوه‌ی فرافکنی و تخلیه‌ی احساسات نهایی است. در هر سطح، هنر بهترین مجال برای به تصویر کشیدن خویشتن ناهشیار و به تمثیل درآوردن افکار ناپیدا و ایده‌های خلاق است و به فرد فرصت می‌دهد که بر تصاویر درونی خود بنگرد و با تمثیل‌های ناهشیار خود مناظره و بر بازسازی

در دوره‌های حکومت آریایی‌ها و به خصوص دوران ساسانیان که از بسیاری جهات شاهد ارزنده‌ترین دستاوردهای تمدن ایرانی بود، سفالگری به حد کمال رسید. در این دوره تزیینات ظروف سفالی به صورت طرح‌های کنده شده‌ی هندسی، گیاهی یا نقوش افزوده، نقش‌مایه‌های پیچیده‌ی قالبی، نقوش مهر زده، مدالیون با نقش حیوان و انسان است.

سفالگری بعد از اسلام

تازیان در زمان کوتاهی سراسر خاک ایران را گشودند، حضور تازیان ابتدا اثری در کار سفال‌سازی نداشت، اما وقتی که در سال ۷۵۰ میلادی خانواده‌ی ایرانی ابوالعباس بر تخت خلافت بغداد تکیه زد، فعالیت فرهنگی ایرانیان بار دگر آغاز گردید. اسلام به کار بردن ظرف‌های گران‌قیمت فلزی به‌ویژه زر و سیم را غدغن کرده است. از این‌رو بار دگر طبقه‌ی حاکمه خریدار ظرف‌های سفالی شدند و آماده شدند که سفال‌هایی که بسیار خوب آراسته شده و از لحاظ هنری در سطح والایی قرار داشت بخرند. رفته رفته پیشینه‌ی سفالگری در بسیاری از مراکز سفال‌سازی ایران بنیاد گرفت و صاحبان این کارگاه‌ها استادان فن را به‌کار گرفتند.